

«Natur og kultur»

Tur til Søvik og omegn 8. oktober 2019

Lokale guider fra Sogelaget for Hamnsund sokn møtte oss på Vatneeidet og vi ble kjørt og guidet til Søvik via Grytastrandvegen.

Første stopp var ved Nogva Motorfabrikk i Søvik. Der fikk vi kaffe og kaker og et interessant foredrag med bilder og illustrasjoner om kultur og historie ved Per Hånes fra Sogelaget. Siden 1992 har dette Sogelaget gitt ut fyldige årsskrift med både historisk og dagsaktuelt innhold. Dette området i Haram hørte til Borgund kommune fram til 1965. Området består av Grytastranda, Søvik og Gamlem samt øyene Terøya, Bjørnøya, Store-Kalvøya og Torholmen.

Torholmen er kjent fra krigens dager der de hadde en illegal radiosender som ble styrt av Erling Rønneberg i 1943/44.

Søvik er et historisk svært gammelt sted der en har gjort funn etter bosetting tilbake til eldre steinalder. Da ny skoletomt skulle graves ut i 2010, ble det funnet rester av 4000 år gamle hus og en gravplass.

I Hamnsundhelleren er det blitt foretatt geologiske utgravinger der det er funnet rester av dyr, fisk, fugler, våpen og redskap fra steinalderen. Der ble også funnet skelettresten av en menneskjeve som er ca. 2000 år gammel.

Søvikområdet har vært et handelssted i 200 år med bl.a. lensmannsgård og en stor jordeier som hette Hans Friis. Her har opp gjennom tidene vært mange såkalte fiskerbønder som kombinerte jordbruk og fiske. Kjente fiskebåter herfra er bl.a. Bjørnhaug, Reidar, Arthur, Nye Seir, Geir, Dagny Kristin og Skarhaug.

Industrien i Søvik startet i 1945 da Lars Tennfjord startet skipsverft på Søvikneset. Etter hvert har flere industribedrifter slått seg opp i området. Nogva Motorfabrikk er ei av bedriftene.

Daglig leder i Nogva Motorfabrikk, Kjell Norvoll, fortalte historien om bedrifta, «fra bygdesmie til internasjonal teknologibedrift». Bedrifta ble startet på Flemsøya i 1913 av Lars og Daniel Nogva. I 1953 bygde de i Søvika og utvidet stort i 1976. De har vært gjennom hele 13 byggetrinn og bedrifta fremstår i dag som stor og moderne. Fra å produsere motorer fram til 1967 gikk de over til å produsere gir og propeller. De har et konkurransefortrinn fordi kunden får nå alt i ett. De har et høyt lagerhold og høy leverings- og servicegrad. I 2018 leverte de 600 motoranlegg. 35% av produksjonen går til eksport.

Vi fikk ei interessant omvisning i den moderne bedrifta og Kjell Norvoll framhevet hvordan de ansatte står på og stiller opp når ekstra innsats kreves. Han framhevet også betydningen av god infrastruktur for bedriftene i distriktet. Han kom her inn på hvilken betydning Hamnsundsambandet vil ha for utviklingen videre.

Etter at vi hadde fått mye ny kunnskap om Søvikområdet og Nogva Motorfabrikk, satte vi oss i bilene for omvisning i bygda. Første stopp var ved den flotte Brusdalsgarden. Stedet blir også kalt Svendsen-Gamlem. Dette var en viktig gard i gamle dager og har ei lang historie. Svendsen kom til garden i 1820-åra og drev som bonde og fiskehandler. Den store og flotte bygninga ble flyttet til Ålesund i slutten av 1800-tallet, men gikk med i bybrannen i 1904. Brusdalsgarden som står der i dag er et flott vedlikeholdt hus og er i bruk som fritidsbolig.

Videre kjørte vi til Anfin-smia der Sigmund Gamlem fortalte om bygdesmeden Anfin Gamlem (født 1852). Han var en kjent smed som laget bl.a. gårdsredskap, seletøy og verktøy. Sigmund har tatt godt vare på smia og utstyret der. Han viste fram og fortalte om verktøy og produkt som var laget der.

Neste stopp var ved bautaen over krigsveteranen Palmar Bjørnøy (1918-1996). Han var med i Shetlandsgjengen. Utenfor huset der Palmar bodde ble det i 2000 reist en minnestein over hans store innsats under 2. verdenskrig. Hele 54 ganger krysset Palmar Nordsjøen under krigen. På minnesteinen er det et vakkert relieff laget av kunstneren Ola Stavseng. Palmar var en gründer og han starta Pyrofabrikken på Gamlem, nå Ulmatec Pyro.

Vi kjørte så videre til Hamnsund kyrkje. Kirka ble bygd og tatt i bruk i 1875. Før 1997 ble kirka kalt Hamnsund kapell, men ei ny lov oppgraderte kapell til kirke i 1997. Før 125-årsjubileet i 2000 ble kirka oppusset og oppgradert. Kirkesognet hadde i flere hundre år hørt til Borgund kirke og hadde hatt en lang og strabasiøs kirkeveg med kryssing av to fjorder.

Etter kirkebesøket ble vi kjørt tilbake til Nogva Motorfabrikk der vi fikk servert nydelig brennsnut til middag. Etterpå var det kaffe og bløtkake fra Valaker bakeri som ligger i Søvik.

Under middagen fortalte Arthur Stokke om Søvik og omegn i dag. Interessant og lærerikt for oss tilreisende. Vi har virkelig fått tilegnet oss mye ny kunnskap om denne delen av Haram som skal innlemmes i Nye Ålesund kommune. Nysgjerrigheten til å undersøke mer og besøke området igjen er vekket.

Etter middag, kaffe og takketaler ble vi kjørt tilbake til Vatneidet med guiding gjennom Grytastranda. Vi er så fornøyde og takknemlige for å ha blitt tatt så godt imot av alle som bidro denne dagen. Tusen takk for oss og velkommen til Nye Ålesund!

Marit Tafjord
(referent)